

สุนทร ปัญญาสุทธาส 2551: วิกฤตทรัพยากรน้ำและความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขการใช้ที่ดินและ
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปิยะ ดวงพัตรา, Ph.D. 122 หน้า

งานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาวิกฤตทรัพยากรน้ำและความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เป็นการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองใหญ่จำนวน 2 ตำบล และในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์ จำนวน 2 ตำบล ที่มีผู้ที่มีส่วนได้ส่วน
เสียทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคส่วนชุมชน เกษตรกร และผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเกิดวิกฤต
ทรัพยากรน้ำและเกิดความขัดแย้งอย่างเด่นชัดรวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ที่เป็นทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

จากการประเมินความเห็นของทุกภาคส่วนสรุปได้ว่าสาเหตุหลักของวิกฤตทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิด
จากกิจกรรมการแผ่ดินและน้ำในภาคอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างในภาคชุมชนและในภาค
เกษตรมีแหล่งน้ำใช้หลัก ได้แก่ บ่อขุดซึ่งเป็นแหล่งน้ำบาดาลระดับตื้น หรือมีบ่อบาดาลระดับลึก หรือมีสระน้ำเป็นของตนเองมี
การใช้น้ำจากการประปาส่วนภูมิภาคไม่มากนักจึงทำให้ไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทรัพยากรน้ำมากนักแตกต่างจากภาค
อุตสาหกรรมซึ่งจะใช้น้ำจากการประปาส่วนภูมิภาคเป็นหลักแต่ก็มีสระน้ำ บ่อบาดาล และคลองเป็นแหล่งน้ำสำรองจึงเกิด
ผลกระทบไม่มากนักเช่นกัน ยกเว้นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ไม่มีแหล่งน้ำเป็นของตนเองที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจากวิกฤต
ทรัพยากรน้ำ

กลุ่มตัวอย่างภาคชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองใหญ่มีความเห็นว่า วิกฤตทรัพยากรน้ำเกิดผลกระทบน้อย
เนื่องจาก ประชากรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำสำรองเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่ต่อต้านนโยบายผันน้ำของภาครัฐ
และไม่มีความขัดแย้ง ส่วนกลุ่มตัวอย่างภาคชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์ มีความเห็นว่าเกิดผลกระทบปาน
กลาง เนื่องจากแหล่งน้ำที่ใช้เป็นน้ำจากระบบประปาหมู่บ้าน และเครื่องสูบน้ำของระบบประปามีชำรุด
บ่อยครั้ง จึงทำให้ขาดแคลนน้ำ ไม่ได้เกิดผลกระทบจากวิกฤตทรัพยากรน้ำจากอ่างเก็บน้ำโดยตรง และส่วนใหญ่
มีความเห็นด้วยกับภาครัฐ ในการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ และไม่มีความขัดแย้ง กลุ่มตัวอย่างภาคเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำ
คลองใหญ่ และ พื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า วิกฤตทรัพยากรน้ำเกิดผลกระทบน้อยต่อ
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรมีแหล่งน้ำสำรองเป็นของตนเอง ประกอบกับส่วนใหญ่เป็น
เกษตรกรน้ำฝน จึงเกิดผลกระทบน้อย และส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับนโยบายผันน้ำของภาครัฐ และไม่มีความ
ขัดแย้ง

ส่วนแนวทางแก้ไขวิกฤตทรัพยากรน้ำในอนาคตทุกภาคส่วนมีความเห็นว่า ควรจัดสรรน้ำให้แต่ละ
ภาคส่วนอย่างเหมาะสม จัดให้มีการประชุมชี้แจงระหว่าง ภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และ ชุมชนในการกำหนด
นโยบายแก้ปัญหาพร้อมกัน มีการจัดสรรน้ำให้แต่ละภาคส่วนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ควรก่อสร้างระบบ
น้ำประปาให้ทั่วถึง จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น แยกแหล่งน้ำระหว่าง
ชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการก่อสร้างระบบกักเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำในช่วงฤดูน้ำมาก ควรมีการ
ควบคุมการใช้น้ำของโรงงานอุตสาหกรรม ให้โรงงานจัดสร้างแหล่งน้ำเป็นของตนเอง และมีโรงงานบำบัดน้ำ
เสียก่อนปล่อยลงแหล่งน้ำ